

Vår saksbehandler

Maj Kim Martin Bruvik, kbruvik@mil.no
+4775 53 69 42, 0565 6942
L/NAOC/A5

Vår dato

2019-09-10

Vår referanse

Tidligere dato

2019-06-07

Tidligere referanse

2019/022230-001/FORSVARET/ 527

Til

Luftfartstilsynet
Postboks 243
8001 BODØ

Kopi til

FOH/Opr stab

Luftromssøknad øvelse Cold Response 2020 - Søknad om opprettelse av midlertidige restriksjons- og fareområder (rettelse og tillegg 1)

1 Bakgrunn

Forsvaret skal gjennomføre øvelse Cold Response 2020 (CR-20) i perioden 9.-18. mars 2020. CR-20 er en NATO-øvelse som ledes av Norge. Øvingsaktiviteten vil sentreres i nærheten av Tromsø, Andøya, Narvik og Bardufoss, mens luftaktiviteten vil strekke seg fra Trøndelag til Finnmark.

Rettelse & tillegg 1 er basert på behov for luftrom fremkommet under hovedplankonferansen til øvelsen som ble gjennomført uke i 37. Denne søknaden tar for seg elementene som fortsatt er gyldig fra opprinnelig søknad, i tillegg til nødvendige endringer. Dette skrivet kan dermed ses på helhetlig og erstatter den opprinnelige søknaden. Endringene omfattet i denne søknaden er utarbeidet i samarbeid med Avinor Flysikring.

Primære endringer fra opprinnelig søknad:

- Setermoen Expanded er tatt ut.
- Restriksjonsområde CR Main har justerte koordinater og endret navn til CR Main Low.
- Restriksjonsområdet CR West søkes opprettet.
- Fareområde CR Main High søkes opprettet.
- Flyvinduer er justert.
- Kombinasjon av planlagt bruk av FUA områder er justert.

2 Drøfting

2.1 Søknad

CR-20 vil bestå av trening og øving på land, sjø og i luften med fokus på operasjoner i en fellesoperativ ramme. Dette innebærer behov for luftrom over land og sjø, samt behov for luftrom til å gjennomføre flyging med ubemannede luftfartøy.

Luftrommet for øvelsen er lagt opp med utgangspunkt i etablerte områder fra «Airspace Management Cell» (AMC) avtalen mellom Luftfartstilsynet og Forsvaret. Samtidig er det identifisert behov for ytterligere luftrom til gjennomføringen av CR-20.

Postadresse

Postboks 800 Postmottak
2617 Lillehammer
Norge

Besøksadresse

Reitan
8058 TVERLANDET
Norge

Sivil telefon/telefaks

/

Militær telefon/telefaks

99/0500 3699

Epost/ Internett

forsvaret@mil.no
www.forsvaret.no

Organisasjonsnummer

NO 986 105 174 MVA

Vedlegg

1

Forsvaret søker om opprettelse av to restriksjonsområder (R-områder) tilpasset aktiviteten som er planlagt i øvelsen. Områdene søkes etablert iht forskrift om luftromsorganisering, og de krav som stilles i nevnte forskrift. Ett restriksjons område (CR Main Low) søkes opprettet innenfor øvingsperiodens varighet, mens ett r-område (CR West) søkes opprettet aktivt fra 2.mars-23.mars. Tidsrommet er satt for å kunne ivareta aktivitet i luftrommet før, under og etter øvelsen. I tillegg søkes det om etablering av ett fareområde (CR Main High) som et forenklet alternativ til en utfordrende kombinasjon av eksisterende FUA områder ved Bardufoss og Tromsø.

Denne søknaden beskriver også hvilke områder som er planlagt brukt med bakgrunn i AMC-avtalen. Det utelukkes ikke at planen for bruk av disse områdene kan endres i den videre planprosessen for øvelsen. Endringer vil, dersom behovet oppstår meldes i egen ekspedisjon til Luftfartstilsynet og Avinor Flysikring, i tillegg til Kunngjøringstjenesten ved Avinor dersom aktuelt. Viser for øvrig til AMC-avtalens muligheter og begrensninger.

a) Begrunnelse for ønsket om å opprette D/R-område, samt beskrivelse av bruken av det. Ved flere områder; beskrivelse av sammenhengen mellom dem

Det er gjennomført hoved plankonferanse for CR-20 hvor også Avinor Flysikring deltok og bidro til utarbeidelse av luftrommet beskrevet i søknaden. De ble lagt ekstra fokus på Forsvarets behov for etablering av restriksjonsområde i området rundt Senja. Området er utformet i den hensikt å tilrettelegge militær aktivitet i området adskilt fra ikke-militært, uten å påvirke sivil trafikk unødvendig. Det er før og etter plankonferansene gjennomført koordinering med Avinor Flysikring og Luftfartstilsynet der ulike problemstillinger er løftet.

Luftromsbehovet til Forsvaret er begrunnet i behovet for å gjennomføre trening av luftoperasjoner, «Unmanned Aircraft Systems» (UAS) og helikoptre som er planlagt å operere i norsk luftrom samtidig over sjø og land. Alt luftrom i søknaden er nøye veid opp mot Forsvarets behov, og samtidig er det tatt hensyn til innspill som i prosessen er mottatt fra Avinor Flysikring.

Alle Flexible Use of Airspace (FUA) områder beskrevet i søknaden planlegges å være gjenstand for daglig bestilling gjennom «Airspace Utilization and Allocation Request» (AUAR). Basert på erfaringer fra de siste større øvelsene i Norge planlegges det med å bestille og benytte de samme områdene med mest mulig like høyder gjennom øvelsen.

Det tas forbehold om at behovet for bruk av FUA-områdene også vil måtte endres som resultat av eventuelle endringer i AMC-avtalen som er forespeilet i tidsperioden mellom når søknad er innsendt og frem til gjennomføring av CR-20.

b) Beskrivelse av hvilke luftromsrestriksjoner som ønskes pålagt ikke-deltagende luftfartøyer samt framgangsmåte for å innvilge dispensasjoner:

Det vil som utgangspunkt ikke tillates ikke-deltagende lufttrafikk inn i områdene under de angitte tidsperiodene for aktivisering av R- og D-områdene, unntatt i forbindelse med politi-, søk- og redningsaksjoner. I tillegg vil Luftforsvaret legge til rette for at Avinor Flysikring kan avvikle kommersiell rutetraffikk til og fra Bardufoss. Dette vil primært løses gjennom at Bardufoss CTR ikke vil være omfattet av restriksjonsområdene, samt at CR Main High og Low vil deles inn i sektorer, hvor den midterste sektoren vil være gjenstand for deaktivering for å ivareta inn- og utflygninger til Bardufoss lufthavn.

I forbindelse med restriksjonsområdene og begrensninger det kan legges på sivile luftfartøyer vil det etableres prosedyrer hvor Forsvaret kan kontaktes for å vurdere dispensasjon. Det vil kunne innvilges dispensasjon i situasjoner der Forsvaret av ulike årsaker ikke benytter områdene. Eventuelle dispensasjoner for å operere i restriksjonsområdene må søkes skriftlig til NAOC minimum 72 timer i forkant. Søknad kan sendes NAOC pr. e-post: naoc@mil.no.

c) Beskrivelse av aktiviteten som skal foregå innenfor området. Dersom ønsket er begrunnet i flyaktivitet inne i området skal antall og type luftfartøyer oppgis:

Aktiviteten inne i områdene vil kunne inneholde alle typer luftoperasjoner, inkludert luft-til-luft trening, luft-til-bakke trening, helikopter, samt amfibiske og UAS operasjoner. Typen aktivitet vil være

dynamisk fra dag til dag, og vil endres underveis i øvelsen. På nåværende tidspunkt er det ikke ferdig avklart hvilke enheter som vil delta på øvelsen.

d) Horisontal begrensning av området:

Under øvelsen planlegges det å benytte luftrom i henhold til områder som er beskrevet i AMC-avtalen. I tillegg vil det i enkelte perioder forventes behov for å koordinere klareringer av militær trafikk for transit mellom fareområdene B9 til CR Main, samt fra aktuell base til A4/5/6. Det er for øvelsen ikke planlagt å etablere korridorer til dette ettersom aktiviteten er forventet å være i mindre omfang/størrelse. Innhenting av klarering fra sektor for transit vil være nødvendig, og Avinor Flysikring skal informeres dagen i forkant ved slike behov. Forsvaret vil for øvrig forholde seg til AMC-avtalens muligheter og plikter, og bestille luftrom gjennom AUAR dagen i forveien.

Etablerte fareområder som planlegges benyttet under hele øvelsen

Flyvinduene med hovedaktivitet vil være mandag-lørdag 0800z-1100z, 1200z-1500z, 1700z-2000z, og søndag 1200z-1500z, 1700z-2000z. Fly som AWACS og tankfly planlegges å operere i vinduer utover dette. I tillegg kan det forventes MPA og helikopter i ukontrollert luftrom utenom spesifiserte vinduer. Det kan også komme en endring til behov av områder basert på mulig endring av AMC-avtalen i perioden før øvelsen.

Det planlegges å benytte opplistede områder i perioden fra 9. mars- 18.mars:

- A4/5/6 til FL 300 (ved behov anmodes til FL 500 på AUAR eller på taktisk)
- B2/5 (datoer, perioder og høyder vil koordineres med Avinor Flysikring før bestilling på AUAR)
- B8/9/C2/3/6/7 til FL500
- C10/C11 til FL300
- D2/3/5/6/8/9 til FL500
- E2/3 FL300

I tillegg kan det i perioden forventes aktivering gjennom NOTAM av faste fareområder som D404 Setermoen, D406 Blåtind, D407 Mauken i tillegg til Halkavarre til skarpskyting. Skarpskyting på Setermoen planlegges også i perioder før og etter øvelsen.

Restriksjonsområder som søkes opprettet og planlegges benyttet tilknyttet øvelsen.

- CR Main Low 9. mars-18. mars.
 - o Inndeles i tre deler, hvorav CR 2 Low er gjenstand for deaktivering til ATC for håndtering av inn- og utflyging til og fra Bardufoss.
- CR West 2.mars-23.mars.

<p>Area Name: CR Main Low 692005.8000N 0182737.0000E 692626.2655N 0193000.0000E 692656.6000N 0200010.5000E 692250.5000N 0203017.9000E 690300.0000N 0200000.0000E 682915.5000N 0191044.0000E <i>(along the border to)</i> 683211.5400N 0180733.5400E 682725.8000N 0172853.6000E 684259.5000N 0165956.9000E 685952.2449N 0173859.9424E (692005.8000N 0182737.0000E)</p>	<p><u>GND- FL115</u></p>	<p>Midlertidig restriksjonsområde hele døgnet i perioden 9. mars 0600z - 18.mars 2359z. Bardufoss kontrollsoner kontrolleres av TWR.</p>
--	--------------------------	--

<p>CR 1 Low (North in CR Main) 692005.8000N 0182737.0000E 692626.2655N 0193000.0000E 692656.6000N 0200010.5000E 692250.5000N 0203017.9000E 690300.0000N 0200000.0000E (692005.8000N 0182737.0000E)</p>	<p><u>GND- FL115</u></p>	<p>Midlertidig restriksjonsområde hele døgnet i perioden 9. mars 0600z - 18.mars 2359z.</p>
<p>CR 2 Low (Center in CR Main) 692005.8000N 0182737.0000E 690300.0000N 0200000.0000E 682915.5000N 0191044.0000E <i>(along the border to)</i> 683047.4039N 0184900.0000E 683600.0000N 0184900.0000E 685200.0000N 0184900.0000E 685900.0000N 0174700.0000E 685952.2449N 0173859.9424E (692005.8000N 0182737.0000E)</p>	<p><u>GND- FL115</u></p>	<p>Midlertidig restriksjonsområde hele døgnet i perioden 9. mars 0600z - 18.mars 2359z. Området er gjenstand for de-aktivering av ATC. Bardufoss kontrollsone kontrolleres av TWR.</p>
<p>CR 3 Low (South in CR Main) 684259.5000N 0165956.9000E 685952.2449N 0173859.9424E 685200.0000N 0184900.0000E 683047.4039N 0184900.0000E <i>(along the border to)</i> 683211.5400N 0180733.5400E 682725.8000N 0172853.6000E 684259.5000N 0165956.9000E (684259.5000N 0165956.9000E)</p>	<p><u>GND- FL115</u></p>	<p>Midlertidig restriksjonsområde hele døgnet i perioden 9. mars 0600z - 18.mars 2359z.</p>
<p>Area Name: CR West 692600.0000N 01640'00.0000E 694000.0000N 0164102.0000E 694000.0000N 01720'00.0000E 694700.0000N 0174100.0000E 694700.0000N 0182020.0000E 692800.0000N 0182550.0000E 692126.3034N 0183927.7376E 692006.3576N 0182742.3035E 685952.2449N 0173859.9424E 684259.5000N 0165956.9000E 684400.0000N 0165000.0000E 684400.0000N 0163000.0000E 684839.9057N 0161548.5557E 685250.0194N 0161837.7842E 690700.0000N 0164000.0000E</p>	<p><u>GND- 2000FT AMSL</u></p>	<p>Midlertidig restriksjonsområde hele døgnet i perioden 2. mars 0600z - 23.mars 2359z. Bardufoss kontrollsone kontrolleres av TWR.</p>

Fareområder som søkes opprettet og planlegges benyttet under øvelsen.

- CR Main High søkes opprettet fra 9. mars 0800z - 18.mars 2000z.
- Området inndeles i tre, derav CR 2 High er gjenstand for deaktivering for håndtering av inn- og utflyging til og fra Bardufoss.

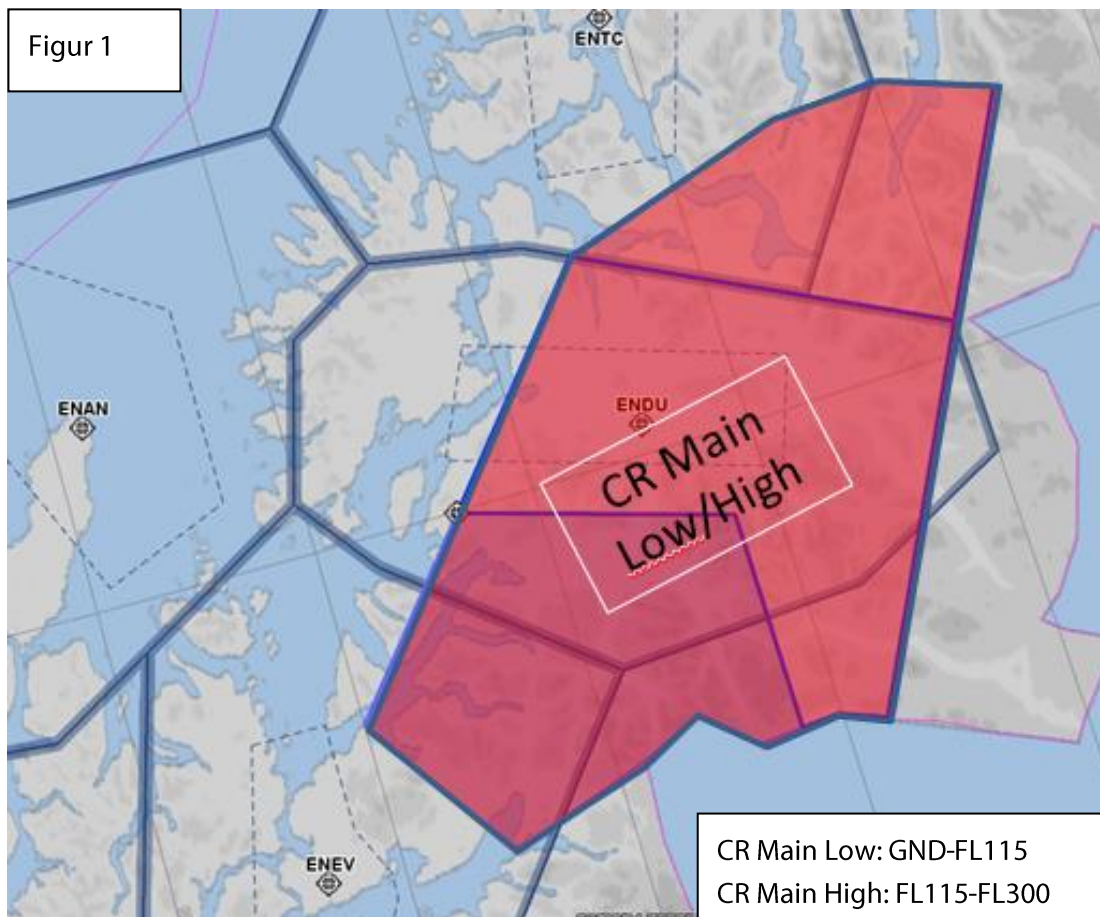
Area Name: CR Main High 692005.8000N 0182737.0000E 692626.2655N 0193000.0000E 692656.6000N 0200010.5000E 692250.5000N 0203017.9000E 690300.0000N 0200000.0000E 682915.5000N 0191044.0000E <i>(along the border to)</i> 683211.5400N 0180733.5400E 682725.8000N 0172853.6000E 684259.5000N 0165956.9000E 685952.2449N 0173859.9424E (692005.8000N 0182737.0000E)	<u>FL115-FL300</u>	Midlertidig fareområde i perioden 9. mars 0600z - 18.mars 2000z. Aktiveringsperioder: 1. 0800z-1100z (unntatt søndag) 2. 1200z-1500z 3. 1700z-2000z 4. 2300z-0600z
CR 1 High (North in CR Main) 692005.8000N 0182737.0000E 692626.2655N 0193000.0000E 692656.6000N 0200010.5000E 692250.5000N 0203017.9000E 690300.0000N 0200000.0000E (692005.8000N 0182737.0000E)	<u>FL115-FL300</u>	Midlertidig fareområde i perioden 9. mars 0600z - 18.mars 2000z. Aktiveringsperioder: 1. 0800z-1100z (unntatt søndag) 2. 1200z-1500z 3. 1700z-2000z 4. 2300z-0600z
CR 2 High (Center in CR Main) 692005.8000N 0182737.0000E 690300.0000N 0200000.0000E 682915.5000N 0191044.0000E <i>(along the border to)</i> 683047.4039N 0184900.0000E 683600.0000N 0184900.0000E 685200.0000N 0184900.0000E 685900.0000N 0174700.0000E 685952.2449N 0173859.9424E (692005.8000N 0182737.0000E)	<u>FL115-FL300</u>	Midlertidig fareområde i perioden 9. mars 0600z - 18.mars 2000z. Aktiveringsperioder: 1. 0800z-1100z (unntatt søndag) 2. 1200z-1500z 3. 1700z-2000z 4. 2300z-0600z Området er gjenstand for deaktivering av ATC.

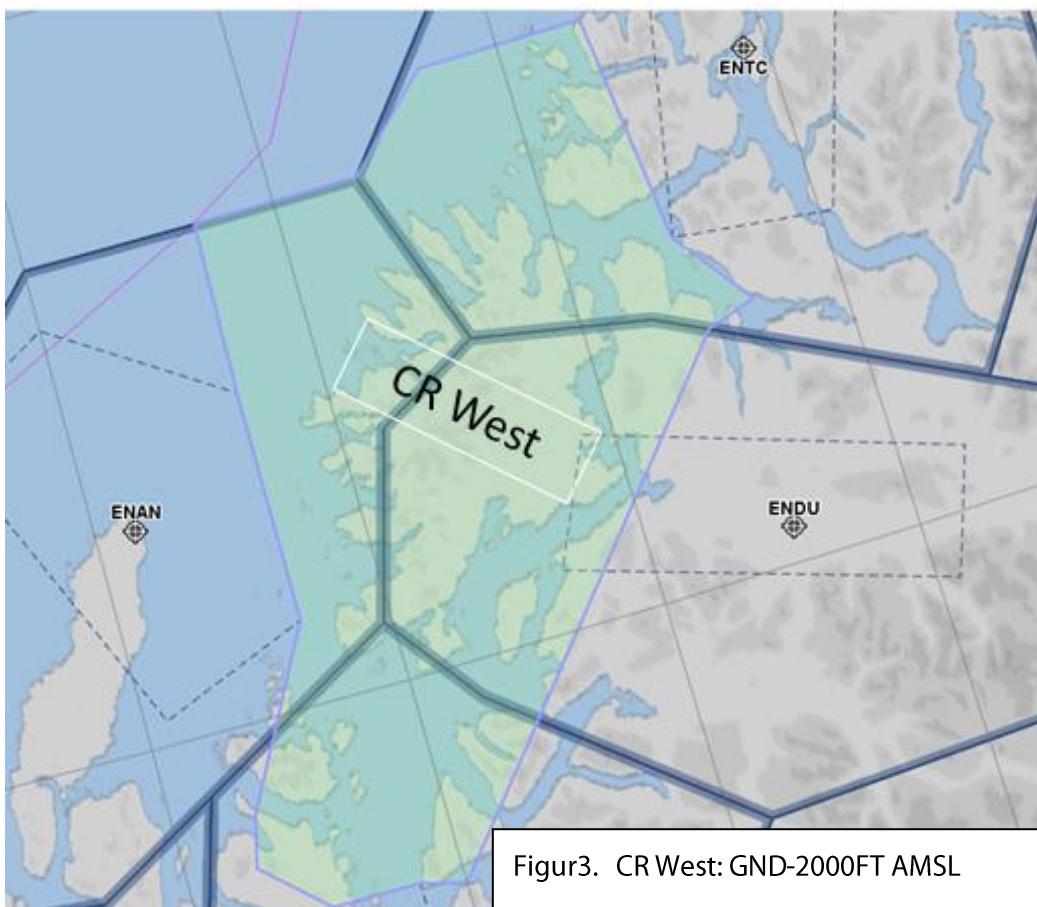
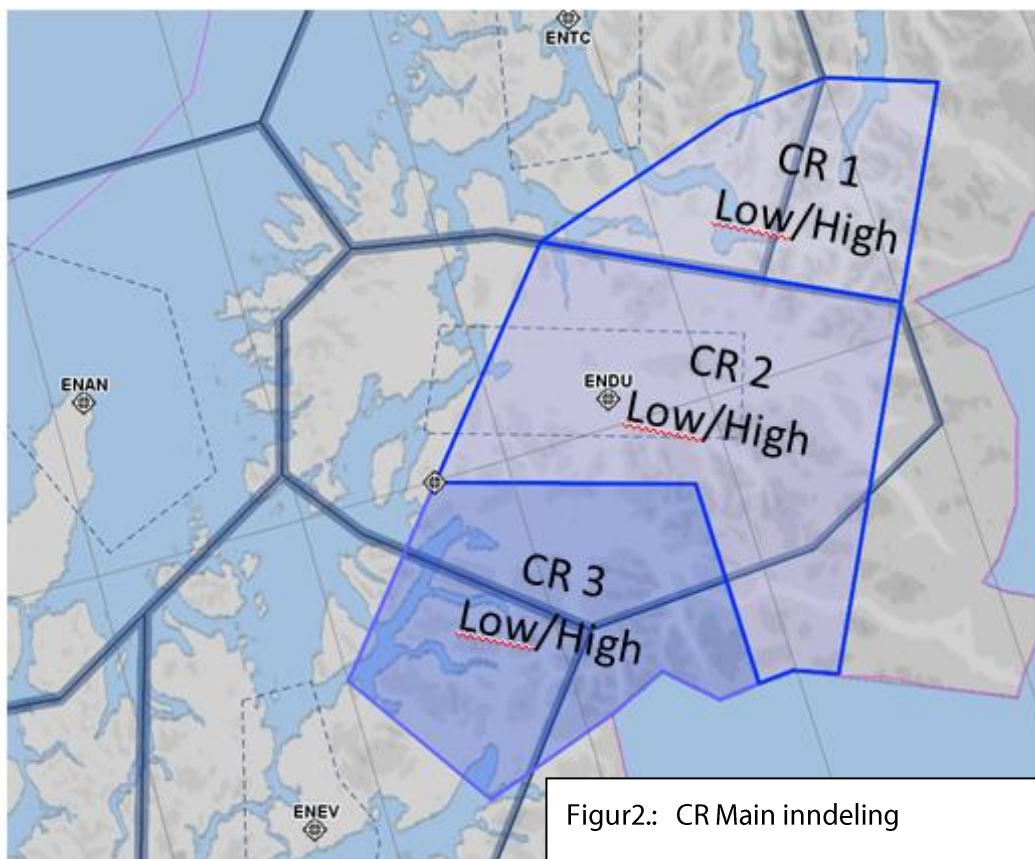
CR 3 High (South in CR Main) 684259.5000N 0165956.9000E 685952.2449N 0173859.9424E 685200.0000N 0184900.0000E 683047.4039N 0184900.0000E (along the border to) 683211.5400N 0180733.5400E 682725.8000N 0172853.6000E 684259.5000N 0165956.9000E (684259.5000N 0165956.9000E)	<u>FL115-FL300</u>	Midlertidig fareområde i perioden 9. mars 0600z - 18.mars 2000z. Aktiveringsperioder: 1. 0800z-1100z (unntatt søndag) 2. 1200z-1500z 3. 1700z-2000z 4. 2300z-0600z
--	--------------------	--

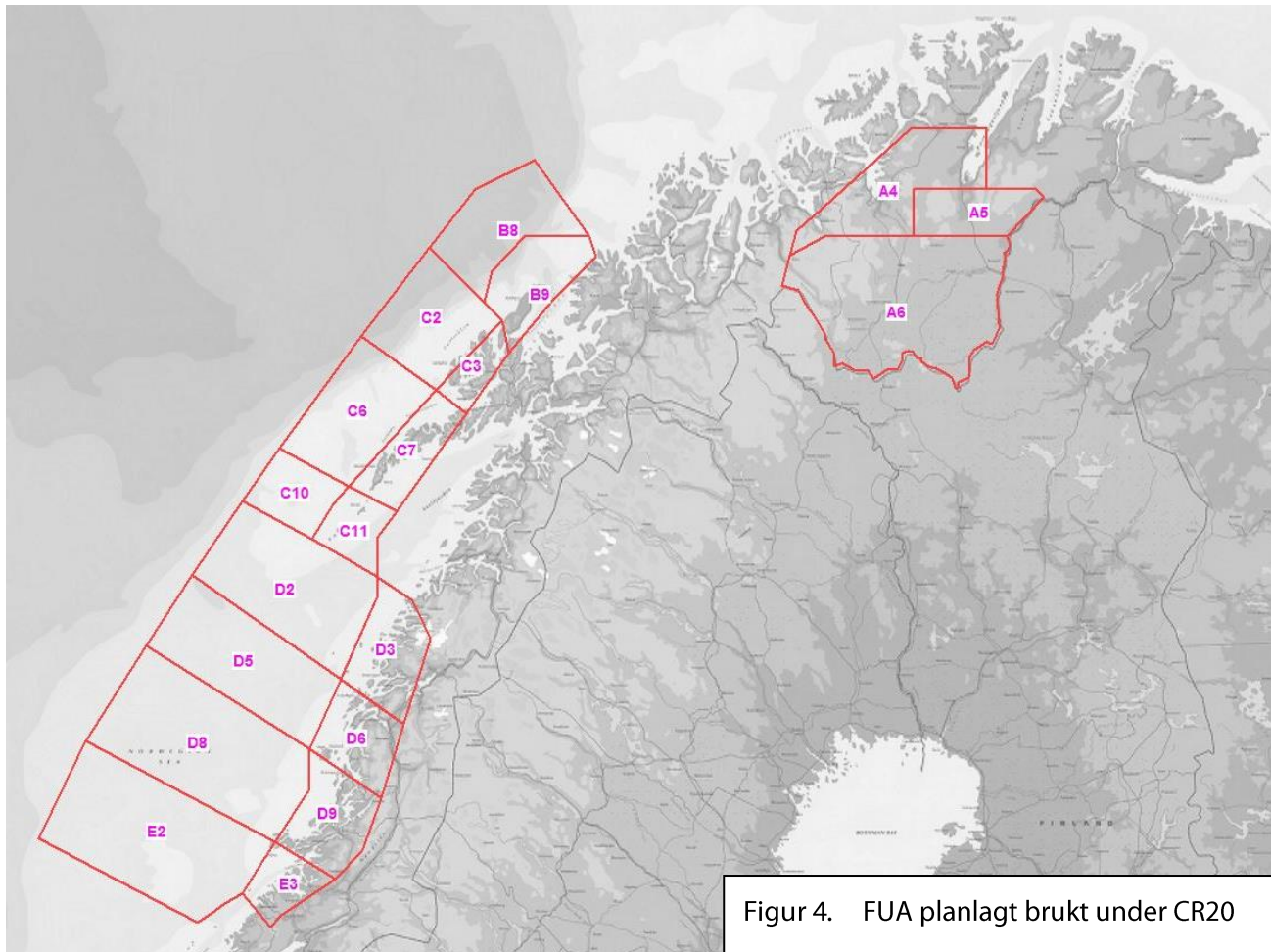
e) Vertikal begrensning av området oppgitt i fot.

Beskrevet under punkt d.

f) Kart som viser horisontale og vertikale begrensninger av D/R-området.

Figur 4. FUA planlagt brukt under CR20

g) Aktiviseringstider oppgitt med dag, måned og år samt klokkeslett oppgitt i UTC. Etter at eventuell høring er publisert vil det ikke være mulig å gjøre forandringer som utvider bruken av området uten at en ny høring initieres. I denne forbindelse rettes oppmerksomheten mot bruken av UTC i forhold til norsk normaltid/sommertid.

Det er planlagt 4 perioder med flyging for kampfly i perioden 9-18 mars innenfor øvingsområdet. Alle FUA-områdene vil være gjenstand for luftromsbestilling i de tre første periodene. CR Main High vil i tillegg planlegges for bruk i fjerde periode.

Det kan forventes aktivitet 24/7 i restriksjonsområdene CR Main Low og CR West.

Flyvinduene for fareområdene er som følger:

9-18 mars

1. 0800z-1100z (unntatt søndag)
2. 1200z-1500z
3. 1700z-2000z
4. 2300z-0600z (CR Main High)

h) Beskrivelse av hvilke sikkerhetsmarginer som er lagt til grunn, både horisontalt og vertikalt.

Det er ikke lagt inn horisontal buffer på innsiden av områdene, og det forutsettes vertikal sikkerhetsmargin i henhold til standard sivil separasjon. Flyving vil foregå på lokal QNH innenfor aktiverte områder, buffret til QNH 1013.

i) Der området er i konflikt med publisert(e) ATS-rute(r) skal det gis en beskrivelse av hvordan ikke-deltakende lufttrafikk er tenkt håndtert, for eksempel ved hjelp av publiserte punkter for å rute trafikk rundt områdene.

Områdenes utrekning er hovedsakelig samsvarende med etablerte treningsområder for militær flyging, hvor det allerede er etablert punkter for omruting av ikke-deltakende lufttrafikk. For området CR MAIN vil det gjøres koordinering med Avinor Flysikring for å kunne avvikle trafikk gjennom området når det ikke er aktivitet i området.

j) Det skal opplyses hvorvidt det også vil søkes om opprettelse av fare-/restriksjonsområder.

Det søkes to midlertidige restriksjonsområder etablert for øvelsen, derav ett for øvelsens varighet og ett for periode før, under og etter øvelsen. Det søkes også etablert et fareområde for øvelsens varighet. I tillegg vil det benyttes etablerte FUA områder fra AMC avtalen i perioden.

k) Det skal oppgis en kontaktperson for innhenting av tilleggsopplysninger i forbindelse med søknaden. Opplysninger om fasttelefonnummer, mobiltelefonnummer og e-postadresse er ønskelig.

Major Kim M. Bruvik
NAOC/Stabsoffiser A5 -Airspace Control Coordination
Tlf: 7553 6942
naoc@mil.no /
kbruvik@mil.no

k) Det skal oppgis en kontaktperson, eller en funksjon, som til enhver tid er tilgjengelig i god tid før og under aktivisering av D/R-områder. Kontaktpersonen skal være bindeledd mellom deltakende og ikke-deltakende aktiviteter samt bindeledd til berørte lufttrafikkjenesteenheter. Kontaktpersonen skal også være ansvarlig for å behandle eller videreformidle søknader som måtte oppstå i forbindelse med politi-, søk- og redningsaksjoner. I tilfeller der D-områder berører kontrollert luftrom vil lufttrafikkjenesten i nødstilfelle kunne kreve luftrommet tilbakeført til berørte lufttrafikkjenesteenheter.

Vakthavende NAOC
Tlf: 75536900
naoc@mil.no

m) Det skal etableres prosedyrer som sikrer kommunikasjon mellom kontaktpersonen for området og den/de som utøver aktiviteten samt mellom kontaktpersonen og berørte lufttrafikkjenesteenheter. Prosedyrene skal vedlegges søknaden.

Militær kontrollenhet (CRC Sørreisa) vil være innslagspunkt for kontrollinstanser for den militære aktiviteten i norske treningsområder. De har faste linjer til berørte lufttrafikkjenester i henhold til AMC-avtalen. Det vil utarbeides prosedyrer for aktivisering/de aktivisering av områder mellom de militære kontrollinstansene og ATC som vil følge normale prosedyrer iht Letter of Agreement mellom Avinor Flysikring og Luftforsvaret.

n) Koordinering med berørte leverandører av lufttrafikkjeneste i området skal være utført og dokumentasjon skal vedlegges. Det skal også opplyses om hvorvidt egne avtaler vil bli eller er utarbeidet.

Arbeidet er koordinert med Avinor Flysikring, primært gjennom MIL koordinator Norway ACC, Lars Morten Liseth ved Bodø ATCC og Michael Bell ved Norway ACC. Det vil utarbeides AIP SUP for øvelsen.

o) Dersom området stenger tilgjengelighet til flyplasser skal berørte brukere ha vært konsultert og dokumentasjon vedlegges.

Ingen flyplasser stenges, og områdenes horisontale og vertikale utstrekning er tilstrebet tilrettelagt slik at det i minst mulig grad påvirker sivil rutetrafikk. Forsvaret har samtidig forståelse av at aktiviteten i perioden vil påvirke håndtering av sivil rutetrafikk, samt legge begrensninger på helikopter, småfly og droneaktivitet i R- områdene. Forsvaret ber på samme tid om forståelse for behovet for luftrom til å gjennomføre en realistisk øvelse i denne størrelsesorden.

p) All annen dokumentasjon som måtte ha betydning.

Intet.

3 Konklusjon

Norge har ansvar for planlegging og gjennomføring av NATO øvelsen Cold Response 2020 i perioden 9.-18. mars 2020. Forsvaret søker i den forbindelse om etablering av to midlertidige restriksjonsområder og ett fareområde i tillegg til benyttelse av etablerte områder fra AMC avtalen samt faste fareområder tilknyttet øvelsen. Det bemerkes at ett av restriksjonsområdene søkes etablert aktivt utover øvelsens varighet, etablert i perioden 2. mars -23. mars.

Hans Ole Sandnes
Brigader
Sjef NAOC

Dokumentet er elektronisk godkjent, og har derfor ikke håndskreven signatur.
